וא"נ כל היכי דמיתלי ביה במתנא אתייה אבתריה = חדתתא, ואידך = עתיקתא. א) אביי הוה יתיב קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילי, א"ל מהו למיקטריה? א"ל "וקשרתם" כתיב = שתהא קשירה "תמה. א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפריה ועיילה לתפירה לגאו? אמר ב) "פוק חזי מה עמא דבר. אמר רב פפא גרדומי רצועות כשירות, ולאו מילתא היא מדאמרי בני רבי חייא *גרדומי תכלת וגרדומי *) אזוב כשירין, התם הוא דתשמיש מצוה נינהו אבל הכא דתשמיש קדושה נינהו לא; מכלל דאית להו שיעורא, וכמה שיעורייהו? אמר רמי בר חמא אמר ר"ל עד אצבע צרדה: רב כהנא מחוי כפוף. רב אשי מחוי פשוט. רבה קטר להו ופשיט ושדי להו, רב אחא בר יעקב קטר להו ומתלית להו *מר בריה דרבנא עביד כדידן. *אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב "קשר של תפילין הלכה למשה מסיני. אמר ר"נ "ונוייהן לבר, רב אשי הוה יתיב קמיה דמר זוטרא איתהפכא ליה רצועה דתפילין א"ל לא סבר לה מר ונוייהן לבר? א"ל *לאו אדעתאי. °וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" *תניא ר"א הגדול אומר אלו תפילין שבראש. °והסרותי את כפי וראית את אחורי" אמר רב *חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא מלמד שהראה לו הקב"ה למשה קשר של תפילין. אמר רב יהודה "קשר של תפילין צריך שיהא למעלה כדי שיהו ישראל למעלה ולא למטה וצריך שיהא כלפי פנים כדי שיהו ישראל לפנים ולא לאחור. אמר רב שמואל בר בידרי אמר רב ואמרי לה אמר ר' אחא אריכא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב מנשיא אמר שמואל תפילין מאימתי מברך עליהן? משעת הנחתן, איני והא *אמר רב יהודה אמר שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן? אביי ורבא דאמרי תרוייהו משעת "הנחה ועד שעת קשירה.

אמר

ל"נ כל היכי דמתלי במתנא. כשאוחז אדם ברצועה התלויה בהן ולא תפילין אבתריה ולא נתקן נתקן = חדתא ואידך שנתקן = עתיקתא ל"א אתיא אבתריה שמתפשט הקשר היא ג) חדתתא: **קשירה תמה**. שתהא הקשירה נאה ואם יש ד) קשר אחר ברצועה לבד מקשר שקושרין אותו בראש תו לא הויא קשירה יפה לשון אחר קשירה תמה = רצועה שלימה ולא קשורה: **ועיילה לתפירה לגאו**. שלא יראה ויהא כשלימה: **מה עמא דבר**. וכיון דאין נוהגין כן לא תעשה: **גרדומי רצועות**. מה שתולה מן הרצועות לאחר שנתקשרו בראש אם נפסק מהן שירים ונשתיירו גרדומין כשירין גרדומין היינו *שירים: **שיעור תכלת**. מפרש בפרק התכלת (לקמן דף מב:) ושיעור אזוב מפרש בפ"ק *דסוכה (דף יג.): **גרדומים**. *(שירי) שיריהן: **מכלל דאית להו שיעורא**. לתליית הרצועות *לבר הקשר מדמני ה) להו שירים לגרדומין: **מחוי כפוף**. ו) [אורך הרצועה תהא יוצאת על הקשר] כמה שיכול לפשוט מאצבע עד אמה: **פשוט**. כמה שיכול לפשוט מגודל ועד אצבע דלגבי ז) (פשיטת) אצבע וגודל הויא בפשיטה ולגבי אמה ואצבע בכפיפה לפי שמאצבע לגודל מתפשט יותר הרבה מבין אצבע לאמה. *צרדה = לשון צרתא דדא, צרה של אגודל והיינו אצבע הסמוך לגודל: **רבה**. ח) כשמניח תפילין קטר ליה ברישיה ושדי הרצועות פשיט ושדי להו ותולין ט) על כתפו מאחריו: **ומתלית להו**. לרצועות התלויות היה גודלן י) ומשלשן טרנ"ס בלע"ז: **כדידן**. כמנהג שלנו יא) [ותולין לפניו]: **קשר של תפילין**. שישים הרצועות על ראשו יב) *[כמין] (שיהא) דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן השי"ן נראה בקמט בית חיצונה שכפל הקלף כמין שי"ן, ודל"ת נראה בקשר, ויו"ד נראה בקשר של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד: **ונוייהן לבר**. השם יהא נראה מבחוץ לשון אחר נויהן של רצועות שהן חלקות מצד א' ולצדעות שחורות והוא נויהן, (א) ונראה לדבר מדאמרינן איתהפיכא ליה רצועה דתפילין *א"ל ולא סבר לה מר ונוייהן לבר והכי אמרינן לעיל מבפנים מאי גנאי ודבר אחר איכא זימנין דמתהפכין יג) אלמא כה"ג הוי מתהפכין שנהפך לו הרצועה התחתון למעלה ונראה: **איתהפכא ליה**. שלא היתה *הדל"ת ניכרת מבחוץ: **לאו אדעתאי**. שוגג הייתי: **שם ה' נקרא עליך אלו תפילין של ראש**. שכתוב יד) בו רוב השם שי"ן ודל"ת: **קשר של תפילין**. מאחורי העורף והקב"ה מניח תפילין טו) *כדאמר לעיל דמשום תפילין ש"ר יראו העובדי כוכבים כדכתיב ויראו ממך: **למעלה**. בגובה הראש ולא למטה בצואר: **כלפי פנים**. ממול עורף ולא בצידי הראש נ"א *כלפי פנים שיהא הקשר מבפנים והגוי של דל"ת מבחוץ כדאמרן טז) ונוייהן לבר: **בידרי**. שם: **מאימתי מברך עליהן משעת הנחתן**. משמע לאחר שהניחן: **אביי ורבא דאמרי תרוייהו**. מאי משעת הנחתן דקאמר: משעת הנחה ועד שעת קשירה דכיון דעדיין לא קשרן עובר לעשייתן הוא:

בין

פוק חזי מה עמא דבר. פי' בקונטרס להחמיר ור"ת מפרש להקל כי ההיא דפ"ק דעירובין (דף יד:) גבי הילמי ולחיים וכן בפרק שלשה שאכלו (ברכות דף מה.). מ"ל: **וכמה** שיעורייהו. *לכאורה בתפילין של ראש איירי דמר פשיט שדי להו על כתפיו לאחוריו ומר מתלית להו אבל הערוך פי' בערך צרדה דכתב בילמדנו בסוף בא אל פרעה ושיעור רצועה של יד עד אצבע צרדה ומאי צרדה אמלעי פי' היא אצבע ארוכה ועוד הביא בערך דתניא בתוספתא *אחוהי אצבע צרדה זו אצבע גדולה של ימין ובקונט' פי' דהיא אצבע הסמוכה לגודל ור"ח קליר יסד כפי' הערוך בסילוק של פרשת שקלים גיא וכל עפרה בצרדה סכילו פי' משום דכתיב (ישעיה מ) וכל בשליש עפר הארץ והיינו אצבע אמלעי שהוא שלישי ובפ"ק דיומא (דף יט:) דאמרינן גבי כ"ג שמכין לפניו באצבע צרדה הדבר ידוע שא"א להשמיע קול אלא כשמכה באמלעי ולפי זה *דחזי פשוט היינו מגודל עד אמה וכפוף מאצבע עד אמה ובערוך פי' בערך קף דכפוף היינו מעיקר גודל עד ראש אצבע כשהן דבוקות זו בזו ופשוט מראש אצבע עד ראש גודל כשהן פשוטות וי"מ עד אצבע צרדה שצריך לפשוט הרצועות ארוכות ממקום הנחתן עד אצבע צרדה וכפוף היינו שכופף את אצבעו ומשער הרצועה עד שם ופשוטה היינו שמשער הרצועה ממקום הנחה עד ראש אצבע פשוטה ובתפילין של ראש משערין הרצועות שתגיע ראש האחד עד טיבורו וראש השני עד הלב ושמא שום מדרש יש וגבי תפילין של יד הוא דאמרינן בפ' שני דברכות (דף יג:) ושמתם את דברי אלה על לבבכם שתהא שימה כנגד הלב ובשימושא רבה דתפילין יש דליפשו רצועי עד דלימטי לחדא כנגד מילה מימינא ולחדא כנגד הלב משמאלא עוד יש אומר דמצות שיעור רוחב הרצועות יותר מכתמה ופחות מכשעורה ואם יותר כשר. מ"ל: **עביד** כי דידן. דפשיט ושדי להו על כתפיו מלפניו. מ"ל: **ונוייהן** לבר. הכא מוכח דהרצועות קאי ולא כמו שפירש בקונטרס במסכת שבת (דף כח:) דקאי *אקציצה. מ"ל: **אלו** תפילין שבראש. °פי' בקונטרס שכתוב עליהן רוב השם שי"ן ודל"ת ונראה דדל"ת ויו"ד שברצועות לאו אותיות גמורות הן ולא חשיבי מן השם של שדי מדחשיב להו לעיל ובריש פ' בתרא דמגילה (דף כו: ושם) תשמישי קדושה ולא הן עצמן קדושין ובשום דוכתא לא קרי להו כי אם קשר של תפילין עוד אמרינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כח:) לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הלכתא אילימא כו' אלא לעורות והאמר אביי שי"ן של תפילין הלכה למשה מסיני פירוש ופשיטא דצריך בהמה טהורה ומסיק אלא לרצועות משמע דד' ויו"ד לא חשיבי אותיות והר"ר יעקב דאורליינ"ש מסופק *אם צריך לחלוץ תפילין של יד כשנכנס לבית הכסא דשמא כיון דמתופות עור גא צריך דלא אסרו אלא תפילין של ראש שכתוב שי"ן בעור [illegible] עוד לעכב דלכך קאמר *אלו תפילין שבראש" משום דנראין יותר משל יד דעל של יד אמרינן לקמן לך לאות ולא לאחרים לאות. מ"ל: **משעת** הנחה ועד שעת קשירה. מכאן היה מדקדק רבינו אליהו שצריך אדם לקשר תפילין בכל יום ור"ת מפרש דאין צריך ומביא ראיה מהא דאמרינן בפ"ק דחולין (דף ט. ושם) דצריך אדם שילמוד ג' דברים כתב שחיטה ומילה ורב יהודה אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואידך הני שכיחן פי' יז) וצריך לעמדן לפי שתמיד צריך להן ואי בעי למקשר קשר של תפילין בכל יום איכא דשכיחא טפי ומיהו בקונטרס פי' שם איפכא הני שכיחן קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואין צריכין ללמוד שמגמרין בהן בהן וכמו שפירשתי נראה דאדרבה כתב ושחיטה שכיחי טפי מכולהו ועוד מדקדק ר"ת דהך קשירה לאו ממש היא מהא דחשיב בריש פ' בתרא דעירובין (דף צז. ושם) קשר

של

עין משפט
נר מצוה

לכאורה משמע מפירש"י דבתפילין של ראש מיירי דפי' דמר פשיט ושדי פי' מתלים להו לרצועות מסלקים בו אבל פי' כנ"ל נ"ק

קעו א ב מיי' פ"ג מהל' תפילין הלכה יב סמג עשין כב טוש"ע או"ח סי' כז סעי' ח:

[פ"ח דיומא]

קעח ג מיי' פ"ח מהל' פרה אדומה הל"ה:

קעט ד מיי' פ"ג מהל' תפילין הל' יג טוש"ע או"ח סי' כז סעי' ח:

*) [עי' תוס' סוכה יג. ד"ה וגרדומין]

[דמחוי לפשוט נ"ק]

קפ ה ו מיי' שם הלכה יג יד טוש"ע שם סעי' י וסי' כג סעיף נב:

קפא ז מיי' שם פ"ד טוש"ע שם סי' כה סעי' י:

קפב ח מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' ו טוש"ע או"ח סי' כה סעי' ח:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אלו כו' אם צריך לחלוץ תפילין של יד. עיין שבת דף סא ע"א תוס' ד"ה דלמא:

[ועי' היטב תוס' עירובין צז. ד"ה ונוייהן ועי' פירש"י שם וברש"י דהכא]

שיטה מקובצת

א] אביי. כתב הרשב"א ס' תתשכ"ז איתא בירושל' [פ"א דמס' מגילה] רבי זירא איפסיק ליה ניירא דרצועתא פי' שנפסקה התפורה א) בגידין מהו למיתפריה ושרי חדד ואפסקא תגיניתא ושרייה ולא מן אולפנה פי' ולא מן הקבלה דלא הו"ל להתיר בשניה דאין זה אלא ראנוהו: ב] אמר ליה פוק: ג] חדתתא. ארי"ג דהדר חלים חלים לשון חיבור שמתחבר וחוזר חקבוס למקומו: ד] ואם יש שם קשר: ה] מדמני בהו שירים

מסורת הש"ס

[ברכות מה. עירובין יד: פסחים סו.]

דסוכה ספ"ד ד"ה מכלל ובבאר יש למחוק נ"ק

[נ"א שיורא] לבר כו' שירים גרדומין ספרים נ"ק

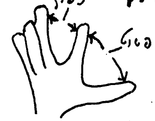

פשיטות לאצבע מגודל הויא בפשיטה לגבי אמה ואצבע כפופה לפי נ"ק

[ברכות ס. וש"נ]

ברכות ו. סוטה יז. [מגילה טז:]

כמין דל"ת נ"ק

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ונוייהן וכו' ונ"ב [illegible]

פסחים ז: [illegible]

כדאמרינן בברכות ו. [illegible] נ"ק

נושא/מקור
גמרות תפילין
מהו למקטריה/למיתפריה

נושא
שיעור הרצועות

נושא
דרכים
אופן קשר
[illegible]

נושא
קשר של תפילין
הלכה למשה מסיני

נושא
מיקום קשר של תפילין וסגולתו

נושא
מאימתי מברך על התפילין

מגרדומין תפ"ד: ו] תיבות אורך כו' עד על הקשר ל"ש: ז] דלגבי. ג) פשיטת אצבע לגודל הויא פשיטות אמה לאצבע כבכפיפה לפי: ח] רבה. כשהוא מניח תפילין קטר ליה: ט] ותולין. [illegible] י] גודלן. ומשלשן: יא] תיבות ותולין לפניו ל"ש: יב] ראשו. כמין דלת [illegible] יג] דמתהפכין. ליה: יד] שכתוב. בהם: טו] כדאמר. בפ"ק דברכות נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו ואין עוז אלא תפילין [illegible] דמשום תפילין של ראש הקב"ה משיל יראתו על העובדי כוכבים ותיבות יראו ממך: טז] כדאמרן. לעיל: יז] פי' ואידך אמאי לא חשיב הנך דרב יהודה תני שכיחן כתב שחיטה ומילה [illegible] צריך להן ואי בעי למעבד קשר של תפילין דשכיחא טפי מכולהו:

א) ברלב"ש בלכות תפילין סימן י"א ליתא שנפסקה הרצועה והתפרה בגידין ונפסק בגיד והתיר לו לתפור ולקשור בגיד שנפסק לו תגיתא. ב) נראה דצ"ל דלגבי פשיטות אצבע לגודל קרי ליה פשיטה ולגבי [illegible] קרי ליה כפיפה לפי.